

victores exstiterunt, et propter verbum, id est doctrinam quam testificatus est in catholica fide, quæ etiam ab illo verbo se extendit, per quod omnes creaturæ processerunt, nec dilexerunt animas suas eas in corporibus suis retinentes, sed ad mortem corporum suorum præcedere fecerunt, cum corpora sua temporali morti in plurimis passionibus subjecerunt, ubi et easdem animas suas omnipotenti Deo reddiderunt. Martyres enim usque ad mortem currerunt, et priusquam Filium Dei negarent passionibus se subjecerunt, et ideo etiam Abel, et prophetae, cæterique martyres qui usque in novissimum diem pro Deo occisi sunt, testimonium Filio Dei perhibent, quod etiam ipse in voluntate Patris sanguinem suum pro ipsis fuderit. Itaque bellum filii perditionis hoc modo finitum est, nec ipse deinceps in ulla cultura apparebit. Unde gaudeo, qui in cælo et in terra habitationem habetis. Post casum autem Antichristi gloria Filii Dei amplificabitur.

Epilogus libri ipsius, in quo pro opere suo, scilicet pro reparatione hominis, Deo laus celesti voce exsolvitur, et opusculum istud cum auctore suo eidem Deo et fidelibus ejus studiose commendatur.

XXXVIII. Et iterum de cælo vocem verba ista me docentem audivi: Nunc laus Deo sit in opere suo, hominè videlicet, pro cuius reparatione maxima prælia in terra fecit, quemque super cælos elevare dignatus est, ut simul cum angelis faciem ipsius in unitate illa qua verus Deus et homo est laudet. Sed ipse omnipotens Deus panperculam femineam formam per quam hanc scripturam edidit, oleo misericordiæ suæ ungeri dignetur, quoniam ipsa absque omni securitate vivit, nec etiam scientiam ædificationis Scripturarum, quas Spiritus sanctus ad instructionem Ecclesiæ proposuit, et quæ velut murus magnæ civitatis sunt habet. A die enim natiuitatis suæ in doloribus infirmitatum, quasi reti illaqueata est, ita ut in omnibus venis, medullis et carnibus suis, continuis doloribus vexetur, nec dum tamen eam dissolvi Domino placuit, quoniam per cavernam rationalis animæ quædam mystica Dei spiritualiter videt. Hæc autem visio venas

A ejusdem hominis ita pertransivit, ut ipsa propter eam multa fatigatione sæpe commoveatur, aliquo tamen tempore levius, aliquo depressius, in fatigatione infirmitatis laborans. Unde etiam mores a diversis moribus hominum alienos habet, quemadmodum infans, cujus venæ nondum ita plenæ sunt, quatenus mores hominum discernere possit. Ipsa enim cum inspiratione Spiritus sancti officialis existit, et complexionem de aere habet; ideoque de ipso aere, de pluvia, de vento, et de omni tempestate infirmitas ei ita infixæ est, ut nequaquam securitatem carnis in se habere possit, alioquin inspiratio Spiritus sancti in ea habitare non valeret. Sed Spiritus Dei magna vi pietatis suæ ea interdum ab hac infirmitate quasi rore cujusdam refrigerii a morte suscitatur, quatenus officialis cum inspiratione Spiritus sancti in sæculo vivere possit. Omnipotens autem Deus, qui omnem fatigationem passionis ejusdem hominis veraciter cognovit, gratiam suam in ipsa ita perficere dignetur, ut pietas ejus in hoc glorificetur, et illius anima cum de hoc sæculo migraverit ad æternam gloriam ab eo clementer suscipi et coronari gaudeat. Sed liber vitæ, qui scriptura Verbi Dei est, per quod omnis creatura apparuit, et quod omnium vitam secundum voluntatem æterni Patris velut in se præordinaverat, exspiravit, hanc scripturam per nullam doctrinam humanæ scientiæ, sed per simplicem et indoctam femineam formam ut sibi placuit mirabiliter edidit. Unde nullus hominum tam audax sit, ut verbis hujus scripturæ aliquid augendo apponat, vel minuendo auferat, ne de libro vitæ, et de omni beatitudine quæ sub sole est deleatur, nisi propter excribationem litterarum, aut dictionum, quæ per inspirationem Spiritus sancti simpliciter prolata sunt, fiat. Qui autem aliter præsumperit, in Spiritum sanctum peccat. Unde nec hic nec in futuro sæculo illi remittetur. Nunc iterum laus sit omnipotenti Deo in omnia operibus suis ævum, et in ævum, quia ipse primus et novissimus est. Verba autem hæc fideles devoto cordis affectu percipiant, quoniam per illum, qui primus et novissimus est, ad utilitatem credentium edita sunt.

TRIGINTA OCTO QUÆSTIONUM SOLUTIONES

Petente Wiberto monacho Gemblacensi per sanctam Hildegardem ad ipsum transmissæ.

(Bibliotheca Patrum ed. Lugdun., t. XXIII, p. 583.)

WIBERTUS MONACHUS HILDEGARDIS.

Matri sanctissimæ HILDEGARDIS, WIBERTUS.

Gaudium quod de visione et colloquio tuo, cum abbate nostro tempore Quadragesimali, ad te pro-

D sciscendo, divinitus mihi indutum credideram, ad tempus quidem mihi invidia, ut puto, diaboli sublatum est. Nam cum Coloniam usque processissemus, ter nostrum impediens Satana, et per iniquas car-

malium propinquorum suorum suggestiones propositum abbatis ad te protendendi conturbante, ulterius destitimus. Sed spero quia quod ablatum mihi doleo, opportuniori tempore, remotis omnibus impedimentis, gratia mihi divina restituat. Interim tamen de quæstionibus illis, quas per me fratres Villaresenses ad te solvendas mittebant, quasque ego revocatus ab itinere, tibi perferendas, dilecto mihi Baldo commisi, quid actum sit, vehementer scire cupio, utrum videlicet, necne ad te pervenerint. Quod si pervenerunt, obsecra nos omnes, nostræ partis amici tui in spiritu, tuis affusi pedibus, ut mare solutionis earum fiducialiter ingrediens, auræ Spiritus sancti vela committere non pertimescas, tali duce freta sine difficultate, placido portui mox adlapsura. De quibus etiam precor, ut cum præscriptis litteris Villaresensium et nostris solutionibus earum præscribas, ut alteræ ex alteris gratiores fiant, et clarior elucescant.

RESPONSUM HILDEGARDIS.

Charitas, quæ cum abstinentia peccatorum fidem instituit et castitatem cum patientia edificat, columnæ quæ quatuor partes domus sustinet, similis est. Ipsa enim charitas plantaverat hortum valde gloriosum cum pretiosissimis aromatibus et nobilissimis floribus, rosis et aliis, qui suavissimum odorem spirabant, in quibus verus Salomon oculos suos pascere solebat. Hortus iste virtutes sanctas designat, quas Deus, qui vera charitas est, in virga Jesse operatus est, Maria videlicet, quæ in castitate floruit, et nobilissimum florem protulit. De flore ista vox *turturis audita est* (Cant. ii), quæ virginalem naturam vocavit, quam liliū significat, quod in suo stipite candidos flores, cum fragrantia gratissimi odoris emittit. Sicut et ipsa virginitas propter dulcissimum odorem bonæ intentionis in mundo honoratur. Eremitæ quoque sive monachi, qui propter Christum sæculo renuntiaverunt sine societate sæcularis pompæ vivere debent, sicut virgo post votum sine memoria viri; quia virgines et monachi inter angelicos ordines idem sunt; quoniam sicut angeli nihil aliud quam faciem Dei inspicere desiderant, sic et ipsi omnibus pompis sæcularibus abjectis, Agnum Dei, Christum scilicet, crucem ejus bajulantes, sequuntur, in quibus propter verum contemptum sæculi rutilantes flores passionis Dominicæ generant. Nunc, o filii Dei, in valle veræ humilitatis positus, in quiete ambula sine elatione quæ præcipiti monti assimilata, difficilem, et velut impossibilem ascensum vel descensum præbet inaitentibus, et in cuius summitate nullum ædificium patet. Homo enim qui tentat altius ascendere quam possit pervenire, ille nomen sanctitatis absque securitate possidet; quia solo nomine sine ædificio bonorum operum et quadam inepta lætitia mentis gloriatur. Tu enim gloriosissimum hortum quem charitas plantavit, aspice, et unamquamque virtutem in vera humilitate et simplicitate cordis ad te collige; et licet inter varias hominum mentes con-

stitutus sis, disce tamen quoniam longanimiter et patienter omnes nos divina bonitas tolerat. Fuge etiam inconstantiam pigri servi, qui hodie tui domino, cras alteri servit; et gladio verbi Dei viriliter accingere, exemplo fortissimorum militum, qui lectum veri Salomonis ambientes custodiunt (Cant. iii). Mentis quoque tuæ sinceritatem cum vigilantibus oculis Deo omnipotenti, ne in dubio dormire incipias, iterum atque iterum commenda. Et esto probus et dilectus miles veri Salomonis, quem pro victoria quotidianæ pugnæ diligit et coronat. Spiritus sanctus igne sui amoris te accendat, ut in amore servitii sui indeficiens perseveres, quatenus vivus lapis cælestis Jerusalem quandoque fieri merearis.

QUÆSTIO I.

B *Quomodo intelligendum est quod legitur: « Qui vivit in æternum, creavit omnia simul (Eccli. xviii), cum per sex dies opera sua Deus distribuisse referatur? (Gen. i.)*

SOLUTIO.

Omnipotens Deus, qui sine initio et sine fine vita est, et qui omnia in scientia sua æternaliter habuit, materiam omnium cælestium et terrestrium simul creavit, cælum scilicet, lucidam materiam, et terram, quæ turbulenta materia erat. Ista vero lucida materia, de claritate quæ æternitas est, sicut spissa lux fulminabat, quæ etiam super turbulenta materia lucebat, ita quod ei a iuncta erat: et istæ duæ materiæ simul creatæ sunt, ut unus circulus apparerent. In primo namque *Fiat*, angeli de prædicta lucida materia cum eorum habitaculo processerunt; et quia Deus, Deus et homo est, ad faciem Patris angelos creavit: et hominem, de quo tunica induendus erat, ad imaginem et similitudinem suam formavit: sic quoque ad imperium omnipotentis Dei, cum diceret: *Fiat*, quælibet creatura de turbulenta materia secundum speciem nature suæ apparuit. Sex enim dies, sex opera sunt; quia inceptio et completio singuli cujusque operis, dies dicitur. Post creationem etiam primæ materiæ nulla mora fuit; sed mox quasi in ictu oculi, *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, nec etiam postea mora aliqua erat; sed Deus illico dixit: *Fiat lux* (Gen. i).

QUÆSTIO II.

D *Quid est quod scriptum est: « Divisit Deus aquas, quæ erant sub firmamento, ab his quæ erant super firmamentum? » (Gen. i.) Nunquid credendum est materiales aquas super firmamentum esse?*

SOLUTIO.

Deus aquas quæ super firmamentum erant, ab his quæ sub firmamento erant, ideo divisit, ut sicut inferiores aquæ terrenis constitutionibus adsunt, ita etiam et superiores aquæ superioribus constitutionibus adessent. In aquis enim superioribus nihil est quod crescat aut deficiat, sicut in istis inferioribus aquis, in quibus quidquid vivit, hoc quemadmodum homo crescit et deficit. Sed istæ superiores aquæ in primo statu suo sicut Deus eas constituit, persistunt, et in circulo suo fluunt, et mate-

riales sunt, non tamen ut aquæ inferiores, quoniam multo subtiliores, et nostris visibus omnino invisibiles existunt, quarum humiditate et ignis ibi exstantis calore, desuper firmamentum solidatur, velut corpus per animam subsistit, ne dissolvatur. Aquæ vero inferiores istæ de sub firmamento grossiores, speculum sunt cœlestium luminarium, solis scilicet, lunæ et stellarum, quæ infinita diversarum specierum animalia continent, quæ in eis nascuntur et subsistunt; ideoque officia superiorum et inferiorum aquarum in cunctis dissimilia sunt.

QUÆSTIO III.

Antequam primus homo peccaret, videbat ipse corporeis oculis Deum, vel visuri sumus nos eum corporeis oculis, cum secundum Apostolum (I Cor. xv), corpora spiritalia in resurrectione receiverimus?

SOLUTIO.

In resurrectione cum homo corpus spiritale receperit, et cum idem corpus animæ inseparabiliter unitum fuerit, splendidam faciem sanctæ Divinitatis cum angelis sine sine intuebitur. Adam namque, qui ita sapiens et perfectus a Deo formatus erat, quod scientia et sapientia super omnes homines repletus fuit, Deum in divinitate sua, sicuti est, nunquam videbat; sed quando claritatem de vultu ejus procedentem, exterioribus oculis vidit, in qua verum Deum esse veraciter cognovit. Sicut enim ante peccatum cum adhuc anima ipsius corpori suo dominaretur, oculis suis, qui per innocentiam tunc spirituales fuerunt, prædictam claritatem inspexit, quod postea facere non potuit, quia visionem istam in paradiso post peccatum statim perdidit, cum oculi ejus in prævaricatione præcepti Dei, quod ante cognovit, per carnale desiderium aperti sunt.

QUÆSTIO IV.

Quo genere locutionis usus est Deus, et in qua specie primo homini apparuit, cum præceptum ei dedit, et in qua, cum post peccatum in paradiso deambulavit? (Gen. ii, iii.)

SOLUTIO.

Omnipotens Deus angelicis verbis Adæ locutus est, quæ ipse bene cognovit et intellexit. Per sapientiam enim suam quam a Deo acceperat, et per spiritum prophetiæ omnes linguas, quæ per homines postmodum inventæ sunt, tunc in scientia sua habuit, ac naturas omnium creaturarum ad plenum novit. Dominus etiam cum inestimabili claritate ipsi apparuit in qua nullius creaturæ forma fuit, et iterum post peccatum deambulans in paradiso, in flamma ignis apparuit.

QUÆSTIO V.

Quid est hoc, quod Deus dixit: «Eccæ Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum?» (Gen. iii.)

SOLUTIO.

Hoc tale est: Adam per scientiam boni et mali aliquid commune nobiscum habuit; sed bonum in scientia boni deseruit, malum in scientia mali, cum gustu vetiti ligni elegit. Et iterum Adam a nobis

alienatus, quia bonum quod prius experimento cognovit, per consilium serpentis contempsit, et per gustum delectationis, malum prius inexpertum, illi consentiendo, perfecit. Et iterum dixit: *Videte ne forte sumat de ligno vitæ, et vivat in æternum (ibid.)*. Hoc Deus ideo dixit, quia in magna misericordia super opus suum, scilicet hominem qui peccaverat, movebatur, ne ipse a gloria sic mutatus, miserabiliter in æternum viveret; et eum hoc modo, quemadmodum pater filium suum, qui ab eo discedere vult, ad se misericorditer trahit. Ipse enim hominem, quem indumentum Verbi sui præscivit, valde diligebat; nam etiam omnem creaturam ad servitium suum creavit, et eum in locum, unde ille lucidus velut cadaver in mortem cecidit, deputabat.

QUÆSTIO VI.

Quales oculi primis parentibus aperti sunt, cum ante peccatum ambo viderent. Unde dicit: «Vidit mulier lignum, etc.» (Gen. iii.)

SOLUTIO.

Primi parentes ante originale peccatum (anima per innocentiam corpori dominante) spirituales oculos habebant. Sed ipsis post peccatum spiritali visione eorundem oculorum privatis, atque per conditionem peccati mortalibus effectis, carnales oculi aperti sunt, ita quod per scientiam mali, opera peccatorum videndo et cognoscendo, secundum desideria carnis, diabolo suadente, faciebant. Sic etiam omnem gloriam quam prius habuerant, ita oblivioni tradiderunt, quod vix aliqua eorum recolabant, sicut homo qui rem aliquam de longe conspiciens, vix considerare potest quid sit, et sicut etiam umbra pertransit, quæ in speculo videtur.

QUÆSTIO VII.

Quid est quod Dominus dicit ad Noe, et ad filios ejus: «Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum, et de manu hominis?» Et paulo post: «Quicumque effuderit humanum sanguinem, effundetur sanguis ejus?» (Gen. ix.)

SOLUTIO.

Deus post novissimum diem in resurrectione per indumentum hominis de manu, id est de mobili natura cunctarum bestiarum sanguinem animarum Noe et filiorum ejus, ac totius humani generis (qui sedes animæ est) requiret; quoniam ipse non vult, ut anima alio corpore aut sanguine induatur, nisi illo quod ipsa calefecit, et qui sedes ipsius fuit. Ipse enim in potenti præscientia sua, qua hominem de limo terræ, spiraculum vitæ, quod anima est, eum carue et sanguine formandum, ut eum postea formabat, præscivit, in eadem præscientia sua, eum etiam resurrecturum, requiret. De manu etiam hominis sanguinem animarum requiret; ita scilicet, ut homo ille, qui proximum suum comprimendo, animam suam emittere facit, per macerationem carnis et sanguinis sui in penitentia, cum morore plangentis vocis ad Deum creatorem suum semper clamet; quoniam animam illius quam ipse creaverat, vulneribus mortis exire cœgit. Quicumquo

autem effuderit sanguinem humanum, hoc quasi A pro vano ducens, sine labore amissi sudoris, super hunc iudicium Dei, vel per ferrum, vel paupertatem, vel divitiarum suarum amissionem, et si non super eum, qui reus sanguinis factus est, super filios tamen ejus et nepotes iudicetur.

QUESTIO VIII.

Qualia corpora habuerunt angeli, qui apparuerunt Abrahamæ, quibus simillam, vitulum, butyrum et lac apposuit, et comederunt? (Gen. xviii.)

SOLUTIO.

Tres angeli, qui apparuerunt Abrahamæ sedenti ad ostium tabernaculi, in humana forma apparuerunt, quia sicut ab homine, nullo modo videri possunt. Immutabilem quidem Spiritum mutabilis homo videre non potest, et hoc est ex inobedientia Adæ, qui B spiritualibus oculis in paradiso privatus, in omne genus humanum cæcitatem suam transduxit. Omnis creatura (quod homo est) umbram suam habet, quæ hominem in indeficientem vitam renovandum esse significat. Et sicut umbra hominis imaginem suam ostendit; sic et angeli, qui naturaliter invisibiles sunt, per corpora quæ de aere sumunt, eis ad quos mittuntur, in humana forma visibiles apparent, moribus illorum se aliquantulum contemperantes, non angelicis loquelis, sed talibus verbis, quæ possunt intelligere, eis loquuntur, ipsique ut homines comedentes, sed eorum cibus evanescit tanquam ros, qui semper super granum cadens, a calore solis in momento dissolvitur. Maligni vero spiritus, specie C cujuslibet naturæ ad seducendos homines utuntur, ejus creaturæ naturam considerantes, quæ vitio illi comparetur, per quod hominem quem impugnant, superare possint, quemadmodum tentator etiam per serpentem seduxit.

QUESTIO IX.

Cur Abraham et Jacob, ille servo, iste filio, præceperunt, ut juraturi, manus suas sub femoribus eorum ponerent? (Gen. xxiv, xlvi.)

SOLUTIO.

Abraham, qui ad præceptum Domini patriam et cognationem suam reliquit, per vulnus carnis suæ (quod signaculum fidei fuit) tanquam gloriosus signifer, ad prælium contra vitia pugnaturus processit. Ipse enim per gratiam Spiritus sancti vexillum D sanctitatis præ cæteris portabat, et per finem operum suorum, privilegium summæ sanctitatis obtinuit. Unde in juramento sub femore, sanctam humanitatem Christi præsignavit, qui antiquo consilio omnipotentis Dei, de semine ipsius descenderet per humanitatem suam, consilium antiqui serpentis, hominem liberando destruxit.

QUESTIO X.

Quare in spelunca duplici, quam emit Abraham a filiis Heth, sancti patriarchæ tanto desiderio sepeliri voluerunt? (Gen. xxiii.)

SOLUTIO.

Per speluncam duplicem, quam in sepulturam Abrahamæ sibi pretio comparavit, vetus lex et nova

figuratur; quia sicut anima in corpore, sic nova lex in veteri latebat, et in his duabus mors, quæ per mulierem subintravit in mundum, sepulta est: sancti vero patriarchæ in eadem spelunca sepeliri desiderabant; quia spiritu prophetiæ tacti, sacramentum novæ legis in veteri cognoverunt, ut etiam in virga Aaron, quæ floruit (Num. xvii), sacramentum Filii Dei in redemptione hominis latebat, quoniam in creatura Creatorem cognoverunt, ut etiam in sacrificio agnorum et arietum Christus passurus significabatur.

QUESTIO XI.

Fuitne verus ignis, qui Moysi in rubo apparuit, et rubum non combussit (Exod. iii), vel qui in monte Sinai resplenduit (Exod. xix), vel qui in die Pentecostes super discipulos in linguarum modum cecidit (Act. ii), vel qui super caput Martini sacramentum celebrantis apparuit?

SOLUTIO.

Ignis qui Moysi de medio rabi flammantis, et non ardentis, visus est, Spiritus sanctus credendus est; scintillæ vero proasillentes, diversarum dona virtutum. Varia quidem hujus ignis apparitio, nequaquam de superiorum elementorum conuscatione descendit. Sed de igne qui vita est, et qui sibi adhaerentia non exurendo dissipat, sed vivificando confirmat.

QUESTIO XII.

Quid est quod in libro Regum de arca dicitur (III Reg. viii; II Par. v): « In arca non aliud est, nisi tabulæ Testamenti; » et in Epistola ad Hebræos legitur: « Post velamentum aliud tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum, auream habens thuribulum, et arcam Testamenti circumlectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron, quæ fronduerat, et tabulæ Testamenti? » (Num. xvii; Hebr. ix.)

SOLUTIO.

Qui dixit, non aliud in arca populo Israelitico in magna veneratione habita contineri, quam tabulas Testamenti; ille nec plus in ea esse cognoscebat, nec etiam plus inde scire quærebat; Paulus vero, qui ob spiritus sui profundam scientiam, divina gratia revelante, plus aliis sapiebat, quid amplius in arca secreti servaretur, plenius edocuit.

QUESTIO XIII.

Nunquid vere credendus est Samuelem ad invocationem pythoniæ evocatus? (I Reg. xxviii.)

SOLUTIO.

Saul qui propter peccata sua a Deo reprobatus et derelictus fuit, eventum futuri prælii per pythoniæ scire volebat; unde Samuelem a mortuis sibi avocari præcepit, qui ei indicaret quod quærebat. Sed hoc nullo modo fieri potuit; quia impossibile esset, ut sanctus et justus homo post mortem mendacium loqueretur, cum nulla fidelis et infidelis anima a corpore soluta, mendacium loqui possit. Animæ namque Samuelis et Saulis æqualem mansionem habere non possunt, quia Samuel fidelis amicus Dei fuit, et Saul præceptorum ejus rebellis

prævaricator exstitit. Diabolus etiam hominem per nullius hominis animam decipere potest, sed per formam alicujus creaturæ eum decipit. Saul enim regnum cum vita amisit, quia a Deo recesserat; sicut etiam Adam propter prævaricationem, a gloria paradisi nudatus, filius mortis effectus est; ideoque quod inquirebat apud Dominum, obtinere non potuit.

QUÆSTIO XIV.

Quid est quod Paulus dicit: « Si linguis hominum et angelorum loquar? » (I Cor. xiii.) Quæ sunt linguæ angelorum?

SOLUTIO.

Angeli qui spiritus sunt, nisi propter hominem verbis rationalitatis non loquuntur; quoniam linguæ eorum sonans laus sunt. Homo enim, qui omnia quæ sonant, per sonum eorum cognoscit, jucunditatem cordis sui in sono vocis, quam cum spiramine animæ levat, ostendit.

QUÆSTIO XV.

Quæ est longitudo et latitudo, et sublimitas, et profunditas, quæ Paulus optat Ephesios (cap. iii) comprehendere cum omnibus sanctis?

SOLUTIO.

Per longitudinem istam, divina essentia, quæ sine fine et initio est, intelligitur; quoniam ipsa ab opere suo, quod initium habet, in nulla ascensione ullius scientiæ comprehendi potest. Per latitudinem vero, infinita potestas Dei significatur, quæ a nullo inceptit, et quæ proficiendo non augetur, nec deficiendo minuitur. Per sublimitatem namque claritas sanctæ divinitatis, quæ nunquam clarescere inceptit, et cujus fulgor nunquam transibit, accipienda est. Per profundum autem designatur, quod Deus in his tribus prædictis viribus contra abyssum æquilonis, qui in potestate sua sunt, et qui nequaquam ei resistere valent, pugnat, in cujus claritate omnes sancti comprehenduntur, qui eum amaverunt, et cum eo in bona perseverantia ministerii sui, cum fide et operibus perstiterunt.

QUÆSTIO XVI.

Quid est quod Apostolus dicit: « In ipso vivimus, movemur et sumus? » (Act. xvii.)

SOLUTIO.

In ipso cum elementis movemur, quibus ita utimur, quod omnia, quæ ad usum nostrum pertinent, ab eis quærimus; in ipso etiam illuminati, et per spiraculum vitæ vivificati vivimus, per quod eum Deum et Creatorem nostrum esse cognoscimus. In ipso etiam sumus, quia finem vitæ in anima, qualiacunque merita ipsius sunt nunquam habebimus, per quam cum omni sensualitate nostra cum elementis et in elementis, sicut ventus volamus et movemur.

QUÆSTIO XVII.

Quid est, quod idem dicit: « Nocte et die in profundo maris fui? » (I Cor. xi.)

SOLUTIO.

Paulus labores suos attendens, verba ista in

A mœrore dixit, per ea ostendens, quod ex permissione Dei in ærumnis et laboribus fuit, quasi in periculis tempestatum et fluctuum maris, quod nunquam inundare cessat, esset. Deus etiam voluit, ut per tenebras deceptionis diaboli fatigaretur, et quod magna in quiete infirmitatem temperaretur, quæ tamen ab ipso confortatus, fideliter et patienter passus est.

QUÆSTIO XVIII.

Quid est quod dicit: « Ego minimus apostolorum, » cum plus omnibus laboraverit? (I Cor. xv.)

SOLUTIO.

Paulus se minimum vocat; quia cum Christo, qui sine peccato in humana forma apparuit, ut cæteri discipuli, non erat; et quia etiam per Filium Dei in spiritali visione, cum anima ejus nec pleniter in corpore, nec pleniter extra corpus esset, ad filium, quam nunquam discere, nec scire desiderabat coactus est.

QUÆSTIO XIX.

Quid est quod dicit: « Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur in corpus suum peccat? » (I Cor. vi.)

SOLUTIO.

Omne peccatum quod homo cum sensualitate per volentem scientiam suam, diabolo suadente, in alium hominem operatur, diabolica arte agitur, quæ discordiam inter homines, eos ad iram et odium incitando seminat; et ideo illud extra corpus est; qui autem in calore carnis suæ cum incesto desiderio in venis et in medullis motus per fornicationem, se ipsum tandiu incitat et vulnerat, quousque fessus fuerit, ille in corpus suum peccat.

QUÆSTIO XX.

A die resurrectionis usque ad diem ascensionis, quando Dominus inter discipulos non erat, ubi fuisse credendus est?

SOLUTIO.

Deus qui per humanitatem suam apud nos visibiliter manendo, totam terram miraculis suis replevit, post resurrectionem suam per illos quadraginta dies eadem humanitate sua, quam de Spiritu sancto conceptam ex Maria Virgine sibi assumpsit, omnia elementa, quæ per prævaricationem primi hominis immunditiam contraxerant, mundavit. Animæ quoque sanctorum et salvandorum, quas multitudine angelorum comitatus cum victorioso vexillo potestatis suæ captivas de inferno redemerat, in aere, ubi omnia sanctificavit secum manebant.

QUÆSTIO XXI.

Quid est quod de Domino scriptum est: « Et accesserunt angeli, et ministrabant ei? » (Math. iv.) In quo ministraverunt, vel quale ministerium exhibuerunt ei?

SOLUTIO.

Cum diabolus se a Christo ita separatam cognovit, ut nulla suggestionem eum tangere posset, tunc

eum reliquit, et ab eo fugebat, ut homo ab inimico suo, a quo occidi timet, fugit; et mox angeli in laudibus miraculorum sanctæ divinitatis sonabant, quoniam humanitas, quæ in protoplastis deviata fuerat in paradiso, in Christo homine, omnia diaboli tentamenta victorioso superavit, et ita ipsi uni, quem Deum et hominem esse sciebant, ministrabant.

QUÆSTIO XXII.

Cum novæ animæ de nihilo noviter creatæ, providentia Creatoris, in uteris matrum corpuseulis parvulorum infundi credantur, qua ratione originalis peccati maculam contrahunt, et qua justitia puniuntur?

SOLUTIO.

Sicut vas figuli, quod veneno perfusum est, omnia quæ in illud mittuntur, cum periculo immunditiæ inficit: sic omnis caro hominum, per carnem primi hominis commaculata et infecta existit, nisi per mundam carnem Filii Dei, quam ex Maria Virgine induit, in baptismo et pœnitentia mundetur. Anima enim ex forma, quam Deus in utero matris ad hoc format, ut spiraculum vitæ ad hoc mittat, per consilium serpentis, quæ primus homo deceptus est, peccati maculam, pro qua punitur, sibi contrahit, quæ per antiquum consilium sanctæ divinitatis in Filio Dei per fidem et baptismum abluitur. Qui autem cum fide et baptismo carnalia desideria omni studio perfecit, et ad hoc pœnitentiam non agit, ille cum his (qui per Christum redempti non sunt) in perditione manebit.

QUÆSTIO XXIII.

Cum Dominus in Evangelio de seipso dicat: « Ego ex Deo processi et veni (Joan. viii); » et de Spiritu sancto dicatur: « Spiritus, qui a Patre procedit (Joan. xv), » inter processionem Filii et processionem Spiritus sancti, quæ differentia est, ut ille dicatur Filius, quod dici non debet, nec recte dici potest Spiritus sanctus? Inter generationem Filii et processionem Spiritus sancti quæ distinctio, cum utraque ex parte fit?

SOLUTIO.

Pater meus, potestas est. Et ego sonans Verbum auum, ab eo processit, quando omnes creaturas per me creavit: et Spiritus sanctus ab ipso, scilicet Patre meo, processit; quoniam ego in uterum Virginis, cujus caro serpentina deceptione vulnerata non est, descendebam, et humanitatem ex ipsa, de eodem Spiritu sancto conceptam, indui. Igneus enim Spiritus sanctus, qui ignea vita et vera accessio et æqualis vita in æternitate est, et per quem omnes formæ quæ per Filium Dei formatæ sunt, invisibiliter moventur; in virginem, quæ creatura est, a patre processit: uterumque illius igne suo ita accendebat, ut ipsa per eum imprægnata, Verbum Dei (per quod omnes creaturæ factæ sunt) sine carnali patre genuerit. Sicut enim forma hominis videtur, et anima ejus carnalibus oculis videri non potest, et tamen in duabus naturis unus homo est;

A sic Filius Dei, qui in utero Virginis de Spiritu sancto conceptus, homo factus est, in humanitate sua ab omni carne videbatur, et in deitate sua invisibilis est, et etiam in duabus naturis, scilicet humanitatis et deitatis suæ, unus Deus existit.

QUÆSTIO XXIV.

Quid est quod Paulus dicit, se in paradysum, et usque in tertium cælum raptum, nescire sive in corpore, sive extra corpus hoc factum sit, utrum et corpore, cum anima ejus ad ista reperetur, exiit, an in corpore manens, et illud vivificans ad ista pervenit? (I Cor. xiiii.)

SOLUTIO.

Paulus in extasi, per rationalem animam, quæ Christus eam vocabat, volabat, ut homo, qui dormit, in multis per somnia circuit; ita tamen, quod ipsa interim sanguinem in carne illius calefecit, ne per frigus coagulatus exsiccaretur, quemadmodum sol, qui in altitudine stat, per vires suas cum splendore suo a longe lucet et ardet. Ipse miracula firmamenti, ut Deus illum constituit, conspiciendo penetravit, et ipse etiam usque ad tertium cælum, id est usque ad claritatem suam illam raptus est, quæ de claritate (quæ sancta divinitas est) fulminat, et in qua beatæ animæ requiescunt, et ibi tantam fortitudinem a Deo suscepit, qua nequaquam ultra dubitare potuit; sed ubi sancta divinitas ardet, et ubi angeli, qui ut fulgor solis sunt; et ubi etiam alii angeli, qui ut splendor ignis apparent, qui immutabilem Divinitatem, quæ sine initio et sine fine est, intuentur, non venit; quoniam ea quemadmodum aquila superiorem ignem sufferre non posset. Ipse etiam in splendore angelorum, qui cum hominibus officia sua faciunt, in paradysum venit, ubi omnia arcana, quæ per animam vidit, pleniter cognovit, et ea corpore ita sensit, ut sciret in scientia sua, illa homini importabilia esse, qui cinis est, et ideo omnibus prophetis sapientior existit, quorum prophetia, quam in umbra videbant, mellis apum, quod ad multas utilitates multiplicatur, similis fuit. Omnia namque quæ anima vidit, corpore sensit; unde in dubio dimisit, utrum illa in corpore, an extra corpus videret; et ideo etiam omnia verba illius, profunda et acuta, et chalybi similia sunt. Deus vero, mox ut anima in corpus suum reversa resedit, eum valde domabat; quoniam feroces mores habuit, ne in proprietate sua disceret, quæ ad altitudinem sancti non pertineret.

QUÆSTIO XXV.

Gratia Dei et liberum arbitrium quid habent commune, quid proprium?

SOLUTIO.

Liberum arbitrium in anima est, quæ spiraculum a Deo existit, et quam Deus ad formam facturæ suæ creat, et per quam homo se Deum habere sentit, sive fidelis, sive infidelis, in quacunque professione vel opinione sit, qui in scientia sua malum eligendo, ad illud se declinat, quemadmodum Adam fecit, qui præceptum Dei scivit, et per consilium

serpentis ad malum declinavit (*Gen. iii*). Gratia Dei et liberum arbitrium hoc commune habent, quod homo in scientia boni et mali, utrumque et bonum et malum ad operandum eligere potest; et quod per proprietatem liberi arbitrii secundum gustum et desiderium carnis, quæ nunquam coactus dimittere potest, elegerit, hoc diabolo adjuvante perficit, et quod secundum voluntatem animæ elegerit hoc gratia Spiritus sancti adjuvante perficit.

QUÆSTIO XXVI.

Quomodo intelligendum est quod dicitur: « Omnia in pondere et mensura et numero constituisti? » (*Sap. xi*).

SOLUTIO.

Deus omnia tabernacula corporum nostrorum in recta mensura ita constituit, ut nullum eorum illos qui in ipsis habitant, pondere et latitudine excedant, ut etiam sol, luna, ignis, aer, aqua, terra, in firmamento æquali pondere, numero et mensura constituta sunt, et ut homo, qui omnis creatura est, in recta mensura constituit, quia omnia membra ejus per animam ita impleta sunt, quod ipse, quandiu anima in eo est, nec arescere, nec deficere potest. Superbia vero, quæ super omnia, quæ Deus constituit, volat, et quæ Dominum spernit, nec eum cognoscere, nec adorare vult; et quæ de omnibus creaturis exsul cadit, mors est, et nullam rectam mensuram habet, quoniam omnia, quæ Deus in providentia et sapientia sua recte disposuit et constituit, dispergit.

QUÆSTIO XXVII.

Quæ, et qualis est harmonia illa elementorum, de qua dicitur: « In se elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, et omnia suum sonum custodiant? » (*Sap. xix*.) Nunquid ad hoc pertinet, quod Dominus dicit: « Et concentum cæli quis dormire faciet? » (*Job xxxviii*.)

SOLUTIO.

De torrente itinere superioris ætheris, per quem firmamentum evoluitur, sonus elementorum jucundus et gloriosus existit, ut etiam symphonialis vox spiritus hominis, dulcis est in vita sua; quia unumquodque elementum, secundum quod constitutum est a Deo, sonum habet, qui omnes sicut sonus chordarum et citharæ in unum conjuncti sonant. Concentus vero cæli ad harmoniam elementorum, quæ cum homine commutabuntur, non pertinet; ut etiam sol, qui in firmamento positus est, mundo isti, et non summo cæli lucet.

QUÆSTIO XXVIII.

Quomodo intelligendum est: « Fons ascendebat de terra, irrigans universam superficiem terræ? » (*Gen. xii*.)

SOLUTIO.

Ex præcepto Dei, fons in terra voluptatis ascendebat, qui eam cum omnibus fructibus suis absque diversitate commutationis (ut primum a Creatore constituta est) irrigat, quia ipsa vicissitudinem

A æstatis et hiemis et aliarum tempestatum, quæ in terra nostra sunt, et quæ instabilibus moribus hominum similes sunt, non habet. Sicut enim per splendorem solis luna obtegatur; sic et in splendore claritatis hujus immutabilis terræ, sol, luna et stellæ obnubilantur, in qua nihil est, quod mortale sit, et quæ etiam nihil mortale recipit; et si aliquid in eam veniret, quod mortale esset, hoc per vires velut per aquam morte suffocaretur. Terra autem, in qua ardor solis tantus est, quod guttas pluviz, sicut magnus et fortis ignis guttas aquarum, quæ in eum funduntur, calore suo explicat, per aquam irrigatur, quæ de fonte, qui in paradiso ascendebat, fluit, et qui stabilem ascensionem sanctorum virtutum, quæ per ignem Spiritus sancti acceusæ sunt significat.

QUÆSTIO XXIX.

Cum Enoch (*Gen. v*) et Elias (*IV Reg. ii*) in terreno paradiso corporaliter translati esse credantur, nunquid in loco tantæ felicitatis corporeo cibo et indumento egere credendi sunt?

SOLUTIO.

Deus in providentia sua de Enoch et Elia ordinaverat, quod in loco illo esse deberent, ubi nec cibo, nec potu, nec etiam vestitu indigerent, et sic omnis qui in miraculis Dei raptus fuerit, quandiu in illis moratur, istis quæ mortalibus adsunt, non utitur.

QUÆSTIO XXX.

Quid est quod de Jonatha dicitur, cum comedisset de melle, illuminati sunt oculi ejus? (*I Reg. xiv*.)

SOLUTIO.

Jonathas, pingui et fructifera terræ, quæ per aratrum facile evertitur, et quæ etiam in aratra sæpe utiles herbas germinat, similis erat, quoniam mitis in moribus suis fuit, et non in judiciis; quæ vera et justa erant, sine ira et sine odio libenter affirmabat. Quicumque enim tales mores habet, illius humores per omnes cibos, quibus reficitur, in cerebro, in venis, et in medullis sani et optimi sunt, quoniam in ipso per melancholiam, ira et tristitia cum vicissitudine diversorum morum non surgunt, quoniam donum Dei illa adest, et eum quemadmodum ros super quod cadit, germinare et virescere facit. Qui autem per melancholiam infirmatur, hie dura terræ, quæ vix per aratrum evertitur similis est; quoniam in moribus suis iram, tristitiam et contradictionem omnis justitiæ habet, nisi per naturam animæ sibi metipsi semper resistat, nec etiam lætitiâ in operibus habere potest. Sed qui prædictos mores habet, ille in omnibus operibus suis benevolus est, et per cibos caro et sanguis illius crescunt, et ipse per eos confortatur, et etiam Jonathas, cujus oculi præ imbecillitate corporis qui prius turbidi erant, acutum visum receperunt, quando per gustum mellis quod per aerem qui super eo volavit, majores vires alio melle habuit, confortatus est.

QUÆSTIO XXXI.

Cum ex corde humano cogitationes malæ frequenter exeant (Matth. xv), quomodo sciri potest, quæ ex corruptione nostræ pravitalis oriuntur, vel quæ malorum angelorum immissione (Psal. lxxxvii) moventur?

SOLUTIO.

Cogitationes, quæ ex primo originati peccato cordibus hominum ita infixæ sunt, quod ipsi per eas in carne et sanguine et in veris suis ad delectationem moventur, illæ humanæ sunt; sed aeræ cogitationes, quibus homines in cordibus suis habere optant, et seire desiderant quæ impossibilia sunt, quia fieri non possunt, illæ vanæ sunt; quoniam undique ut aer inutiliter volant. De istis quoque cogitationibus scriptum est: *Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt (Psal. xciii)*. Quid dicitur? Homo, qui per rationalitatem volat, et qui ea scit, quæ cum experimento, videndo et tangendo cognoscit, semper illa occulta, quæ ad animam pertinent, et quæ præ corporali sensibilitate comprehendere non valet, scrutatur. Malæ autem cogitationes, quæ ex diabolica arte homini immissæ, ex corde et ore ipsius exeunt, esca diaboli sunt, quoniam ipse per eas animas (sicut homo in ventrem suum escam) deglutit, cum eas in deceptione sua, per infidelitatem Deo et præceptis ejus contradicere facit et eum sic de ipsis expoliat, licet multi per sancta opera et per puram fidem cum Deo persistentes, ipsum per gratiam Dei fortiter superent.

QUÆSTIO XXXII.

Nunquid spiritalibus oculis corporalia videntur, et e diverso corporalibus oculis aliqua spiritalia cognoscuntur? (II Cor. iv.)

SOLUTIO.

Spirituales oculi, scientia rationalis animæ sunt, qui nequaquam corporalia, ut sunt, videre possunt, sicut etiam cæcus exterioribus oculis non videt, sed quod tantum per auditum, quæ videntur, intelligit et cognoscit. Corporales etiam oculi possibilitatem non habent, ut spiritalia perfecte intueantur. Sed ut forma hominis in speculo, in quo non est, videtur; sic homo ea, quæ spiritalia sunt, per auditum verborum in fide videt et cognoscit. Nullus enim spiritus, sicut in natura sua est, homini apparere potest, quia ipse vivens spiraculum a Deo est, et qui tunicam suam, scilicet corpus, vivificando confortat, et cum eo operari non cessat, qui etiam cum ab eo discesserit, vel in lumine beatitudinis, vel in tenebris pœnarum erit.

QUÆSTIO XXXIII.

Ignis gehennæ corporeus est, an incorporeus? Si autem (ut sentiunt multi fideles) corporeus est, nunquid de materia quarta elementorum credendus est?

SOLUTIO.

Nequaquam. Quia nec illis de his elementis, nec hic ignis ab illo, et ille invisibilis. Corporales et spirituales pœnæ æquales non sunt, ut etiam corpus

A animæ dissimile, et ut anima corpori æqualis non est, quia ex corporalibus pœnis corpus arefcit et moritur, et in spiritali igne gehennæ spiritus et animæ torquentur, nec tamen in ipsis moriuntur. Ignis quoque purgatorius, in quo salvandæ animæ vivunt et puniuntur, de igne gehennæ accensus non est; sed per judicium Dei, secundum peccata hominum surgit, de quo multi in exstasi facti, valde obstupuerunt.

QUÆSTIO XXXIV.

Sancti in celo, et impii in inferno, nunquid sciunt ea quæ aguntur in terris?

SOLUTIO.

B Sancti qui in cœlesti patria sunt, omnia quæ in terris geruntur, sciunt: quoniam vel in judicio Dei, vel in sonantibus laudibus angelorum, omnia quæ in terris aguntur, coram Deo apparent. Impii etiam qui a peccatis suis nunquam cessabant, nec ea per pœnitentiam emendabant, ex irrisione quæ sequaces suos derident, ea quæ mala sunt, cognoscunt; et ex ululatu, quo super bestias, qui eos non sequuntur, ululant, ea, quæ bona sunt, intelligunt.

QUÆSTIO XXXV.

C *Parabolæ, quæ in Evangeliiis multifariis referuntur, sicut est de eo, qui incidit in latrones (Luc. x); de rege, qui fecit nuptias filio suo, de decem virginibus (Matth. xxii, xxv), et alia, nunquid secundum rei gestæ veritatem contigerunt, an tantum ad ostendendum aliud sola similitudine proponuntur?*

SOLUTIO.

Christus parabolæ suas hominibus proposuit propter spiritalia vitia, quibus sæpe falluntur, et etiam propter virtutes, quibus contra illa victoriosè pugnant, quatenus per eas cognoscere, quia ipse pro malis eos iudicaret, et pro bonis præmia donaret.

QUÆSTIO XXXVI.

Cum secundum animam Abraham et Lazarus in refrigerio, et dives sit in inferno, quid Abraham sciat, quid Lazari digitus, et quid lingua divitis credenda est? (Luc. xvi.)

SOLUTIO.

D Sinus Abraham obedientiam, quam per invocationem filii sui et circumcissione Deo exhibuit (Gen. xxii, xvii), significat quia obedientia omnia bona conservat et sustentat, ut etiam sinus quæque congregata continet. Et digitus Lazari, ministerium obedientiæ (quæ materia præceptorum Dei est) intelligitur, quia ipsa omnia bona docet, ut etiam homo digito suo, quæ vult, ostendit. Lingua autem propriam voluntatem designat, quæ convivia carnalium desideriorum profert; quia ut per gustum linguæ omnes cibi, quales sint, discernuntur, ita et per eam voluntas hominis dignoscitur.

QUÆSTIO XXXVII.

Quid specialis meriti, significat, quod, sicut in libr. Gregorii Thronensis episcopi invenitur,

sanctus Martinus toties in specie ignis ostensus a vigilantibus visibiles sunt, in quo vel quali corpora sit?

SOLUTIO.

Deus omnipotens, qui amor et fortitudo existit, animam beati Martini ignea effusione Spiritus sancti perfuderat, et ideo propter merita humilitatis, pietatis et misericordiæ, quibus Deum vivum in contrito corde semper inspexit, toties in igne apparuit.

QUESTIO XXXVIII.

In quali corpore B. Nicolaus, vigilantibus nautis et dormientibus, tam Constantino quam præfecto apparuit, cum id in proprio corpore non fecerit? Sed et Petrus et Paulus et cæteri sancti, quorum corpora in terra sepulta sunt, cum dormientibus vel

SOLUTIO.

Si ista spiritalis visio hominibus non apparet, eam non intelligerent, quid esset, nec etiam ei crederent, quoniam ipsi in duabus naturis corpus et spiritus sunt. Forma Dei, scilicet homo, cujus altera pars mutabilis, et altera pars immutabilis est, immutabilem spiritum nunquam videre posset, nisi in mutabili forma apparet; quoniam forma mutabilis non nisi per spiritum vivificatur; sicut etiam cornu per sonum, et non per se, sonat. In bona enim intentione, quam Deus in sanctis hominibus istis significaverat, bonæ etiam intentioni hominum istorum respondebat, sicut etiam homines signa firmamenti inspicunt.

REGULÆ S. BENEDICTI EXPLANATIO.

(Bibl. Patr. ed. Lugd., XXIII, 590.)

CONGREGATIO HUNNIENSIS COENOBII HILDEGARDI.

Petunt interpretationem Regulæ S. Benedicti.

Templo Spiritus sancti et reverentiæ ac Deo dilectæ sponse Christi HILDEGARDI, et sororibus de S. Roberto in Pingis magistræ exoptatiss., tota concors congregatio Hunniensis cœnobii, cum bonorum operum humilitate et instantia, æterna sublimari gloria.

Gratiôsæ revelantiæ opinionis vestræ tanquam paradisi narcissi inestimabili flore respersi, usque adeo delectamur, ut cum Apostolo dicere cogamur: *Gratias ei qui semper triumphat in nobis, in quibus odorem notitiæ suæ manifestat in omni loco (II Cor. 11)*. Contemplantes enim totam compagem universi corporis Ecclesiæ, in qua unus Spiritus dividit singulis prout vult (I Cor. 1), ejus exuberantiam in vestræ sanctitatis excellentia congaudemus effluere. Quia igitur vos post tempora apostolorum, quasi quoddam speculum divinæ pietatis contemplamur, ideo in necessitatis articulo tanquam ad firmissimum inexpugnabilis municipii asilum confugientes, consilio et orationibus vestris ut nobis succurratis, deprecamur. Ordo quippe noster, licet per omnia simus nobis dissimiles, per vos honoratur et beatificatur. Itaque relatum est nobis de operibus vestris, quoniam breviter et lucidæ Ecclesiæ filiis, tanquam desiderabiles divitias contulistis, et quia nec hoc dono caretis, pedibus sanctitatis vestræ convoluti, omnes in commune petimus pietatis vestræ almitatem, ut aliquid super Regulam B. Benedicti Patris nostri memoriale vestrum relinquatis admodum nobis

necessarium. Dicimur enim mendaces, perjuri, prædictæ Regulæ transgressores, synodaliūque decretorum contemptores. Quod ideo maxime evenit, quia quisque prælatorum nostrorum pro libitu mentis suæ tam instituta canonum, quam Regulæ, despicit, ut dum ipsi sibi sunt lex, secundum ejusdem Regulæ testimonium, quod volunt, hoc dicunt sanctum et justum; et quod voluit, hoc putant non licere. Unde sit, quod omni vento doctrinæ circumferamur (Eph. 4), et valde præsumptionibus hominum aggravamur. Quas et B. Pater Augustinus abhorrens, de eis sic religionem nostram, quam paucissimis et manifestissimis celebrationum sacramentis, misericordia Dei voluit esse liberam, adeo servilibus oneribus premunt, ut tolerabilior sit conditio Judæorum. Quiquamvis veræ libertatis tempus non cognoverunt, regalibus tamen sacramentis, non humanis præsumptionibus suljiciuntur. Pretiosius itaque opibus Cræsi, imo totius mundi gazis opus charius exhibebitis si petitioni nostræ in hoc admodum universis claustris necessariæ sategeritis. Si enim totam S. Scripturam exponeretis, nihil tam utile, tam charum nobis exhibere possetis. De reliquo orate pro nobis, ut Spiritu S. nostra collecta societas nulla unquam hostilis fraudis machinatione disturbetur. Si qui cœpit in nobis bonum opus, perseverare in nobis dignetur in beneplacita sibi operatione. Valeat materna dilectio vestra.